

Kamarás István OJD (2014)

Kétfülűek (tényregény)

Pécs: Pannon Könyvek

Izgalommal bontottam föl Kamarás István OJD küldeményét. Legújabb könyvét, a *Kétfülűeket* ajánlotta figyelmembe kedves dedikálással. Már a tartalomból kitűnt, sajátos kutatási beszámolóról van szó. Vagy valami másról? A kíváncsiság és a szakmai érdeklődés hajtott, hogy bezárkózzam és olvasni kezdjem az új művét. Felkavaró, megrázó, mélyen emberi és csoport-történet bontakozott ki, melyben a Szerző/Kutató személyes története is feltárul. Szakszerű és szemérmes irodalom, egy nyomon követő vizsgálat eredményeinek összefoglalása. Bár a könyv alcímében a tényregény szerepel, tartalmában sokkal többről van szó. Csak próbálkozom a műfaj pontos meghatározásával, de helyesebb talán, ha az olvasmányélményemről szólok. Inkább jegyzet, olvasónapló következik, mintsem recenzió.

Kamarás István OJD sokoldalú szociológus-szociográfus. Van, aki az olvasáskutatásban, a recepciós vizsgálatokban; van, aki a vallási kisközösségek vizsgálatában; van, aki az értékutatásban elért eredményeit tartja fontosnak. Ebben a kötetben mindez összekapcsolódik, szervül. Nem fikciós történetről, hanem a valóság egy szeletéről beszél Kamarás István, illetve mesélteti egy régi olvasóművelődő közösség tagjait. Emlékeztet ez a dramaturgiai megoldás több jelentős társadalompolitikai műre, és épp az a közös bennük, hogy az alapélmény a valóságban gyökerezik. A Kerepesi Kör tagjainak sorsát 1972–2012 között figyeli, animálja az Író, az együtt töltött időkről több művében is (pl. a *Hetedikekben*) beszámol. A *Kétfülűek* regényében búcsúzik a körtől, ezért (is) egybeforr a tényekről szóló első és az elképzelt beszélgetéseket tartalmazó második rész.

A cél azonban nem a személyes történelem pontos leírása, hanem egy közösség aktív életének, fejlődésének és átalakulásának bemutatása a kapcsolatokon, az értékeken vagy értékvesztésen keresztül. Lehet más szemüvegen át is nézni a narratívákat: egy korszak lezárult tanulságait – bár tovább őrzi az emlékezet – meg lehet fogalmazni, de az idő kerekét nem lehet visszafelé forgatni. Fel-

bomlott egy hajdan fontos és mértékadó közösség: részben természetes módon, részben mesterségesen. Van, aki szembe tud nézni ezzel a veszteséggel, van, aki nem, vagy csak részlegesen. József Attila sorai sejlenek föl: „...kit anya szült, az mind csalódik végül...”

Mégsem a csalódottság, a keserűség az alaphangja, hangulata a *Kétfülűeknek*. Már a cím is jelzi, érdemes a belső hangokra figyelni, a beszélőkére és a befogadókéra, mely hol harmóniába, hol diszharmóniába torkollik.

Az egyéni sorsok példái annak, miként tudunk adni és elfogadni, sorsközösséget vállalni, vagy elzárkózni, új utat keresni, kilépve a közösség óvó-védő, egyben kritikus keretei közül. Érték- és mértékváltás tanúi lehetünk az interjúk olvasásakor, s ha figyelmünk elkalandozik, az arra utal, önvizsgálatot tartunk. Hová jutottunk? Hogyan és miket tettünk önző vagy önzetlen módon? A mérleg serpenyőiben mennyi a nyereségünk és a veszteségünk? Szembe tudunk-e nézni a múltunkkal, a társainkkal, akikkel hosszabb-rövidebb ideig egy úton jártunk? Rádöbbenünk, a *Kétfülűek* tartalma személyes leltárunk elkészítésére késztet.

A kötet cselekménye párhuzamosan, több szálon fut. Megismertet bennünket egy olyan '70-es évekbeli munkás csoporttal, akiknek közös olvasás, film és színházi élményük kapcsán lehetőségük nyílt arra, hogy személyes és aktuális társadalmi kérdéseiket megfogalmazzák, kifejtsék véleményüket, vitatkozzanak, eközben egyre közelebb kerüljenek egymáshoz. Megtanulták az elfogadás és az elfogadtatás fontosságát. Ebben a folyamatban két partnerre leltek: a beszélgetőtárs szociológuskutatóra és a helyi könyvtárosra. A követő vizsgálatból megismerjük azt a társadalmi valóságot, amelyben csoporttá, majd közösséggé szerveződtek a kőbányai Vegyigép gyár tagjai. Megismerhetjük művelődésük, szórakozásuk egy-egy stációját, a kulturális eseményeket összekapcsoló beszélgetések, viták lényegét. Ezekből az elemekből kirajzolódik a csoport korábbi és jelenlegi képe, dinamikája, a mértékadó személyek szerepe, hatása.

Ízelítőül néhány remekmű, szerző, vendég felsorolása következik, akik a szocialista brigádmozgalom „fénykorában” részt vettek Kamarás István Kerepesi Körének beszélgetésein, ahol kulturális, művészeti, etikai, hitbéli kérdésekről éppúgy szó esett, mint az aktuálpolitikai és a magánéleti problémákról.

Miket olvastak, néztek, hallgattak? Örökény egyperceseket: Trilla, Wolfné, Meddig él egy fa? Társadalomismeretet: Héthy Lajos – Makó Csaba: Munkásmagatartások.

Az egyik Költészet Napján József Attila A hetedik című versének megismerése, feldolgozása, majd Mérei Ferenc Közösségek hálózatának értelmezése, beszélgetés népszokásokról, hitről, barátságról, szerelemről, örömről és bánatról. Közös kiállítás látogatás, Kondor Béla reprodukcióinak meg-

tekintése, filmek (Fellini: Amarcord, Fábri: Az ötödik pecsét, Rózsa: Pókfoci stb.) és elemzésük volt a társaság programjában.

Volt tanmese: Lucia és Rodrigó, amellyel újra és újra foglalkoztak. Volt játék, találkozás érdekes és híres emberekkel, mint Márkus István szociográfus, Asperján György, Vámos Miklós, Takács László írók, újságírók, népi iparművészek: Csomor Lajos és Kocsi Márta. Közben szólt a zene, Kodály, Bach, Beatles, népdal, magyar nóta, mindig az alkalomnak megfelelően.

A csoport kérésére olyan témákat dolgoztak föl, amelyek általános műveltségi kérdéseket érintettek, pl. mi a kultúra, a művészet, mit kapott a világ a görög kultúrától, tudománytól, művészetektől, meddig terjednek a világ határai. Rendszeresen szó esett állami és egyházi ünnepek tartalmáról, jelentőségéről az emberek életében.

Eközben a Kutató/Animátor játékra (pl. Bárka játék) csábította a kör tagjait, és néhány személyiség-, olvasás-, művészetszociológiai teszt kitöltésére, melynek eredményeit megbeszélték, értelmezték.

Az olvasókör (Kerepesi Kör) működése nem volt visszhangtalan: a Vegyigép Magazinban többször dicsérőleg említették a működésüket, különösen, ha annak híre eljutott a gyárkapun kívülre. Ilyen alkalom volt a „Vetélkedő a Munkásszállodában”, amiről 1977-ben részletesen beszámolt az üzemi újságíró.

A cselekmény, a csoporttagok élete változásának vonala mellett megismerjük a Moderátor/Interjúer motívumait, személyisége alakulását, a közösségért érzett felelősségét. Finoman vezeti, bonyolítja a szálakat az Író, aki mesterien eltávolítja Olvasóját attól az érzéstől, hogy mindez akár vele is megtörténhet. Ez a szövevényesség, a múlt és a jelen képei, a külső és a belső átalakulások, egyéni problémamegoldások folyamatosan arra ösztönzik a befogadót, hogy értelmezze a világot, reflektáljon azokra a benyomásokra, hatásokra, eseményekre, amelyek értelmileg és érzelmileg körülveszik.

Felvetődik a kérdés: hová, mivé lettek a közösségek, a közösségeink? Őrizzük-e még azokat az értékeket, eszményeket (barátság, szabadság, esélyegyenlőség, igazmondás, segítőkészség stb.), amikért korábban harcoltunk, érveltünk a fontosságukért? Milyen arcunk tekint vissza a tükörből?

Kamarás István OJD feloldja a szorongásainkat végül: nem ostoroz, nem kérkedik, nem hivalkodik saját következtetéseivel – megbízik a tisztességünkben és a felelősségérzetünkben, felnőttek tekint bennünket. Csak felmutatja: az erő a közösségben, az alkotó emberben rejlik.